

На закінчення хотілося б сказати, що для того, щоб подолати таку форму деформації суспільної свідомості, як правовий ідеалізм, необхідно, насамперед, вивчити глибинні причини, які заважають нормальному ходу правових процесів у нашій країні і встановленню верховенства права. І на першому місці тут виступає низький рівень правової культури суспільства, що дісталася нам у спадок зневага до правовому порядку. Підвищення цього рівня сучасні вчені-правознавці бачать у зміні типу праворозуміння.

На їхню думку, зараз право розуміється як інструмент примусу до послуху влади і висловлює абсолютний державний інтерес. Тільки змінивши традиційну парадигму праворозуміння, перебудувавши систему цінностей і принципів соціального устрою, спрямувавши їх на втілення вільної автономності особистості, вивівши на передній план недооцінюємо досі «людське» зміст права, можна рухатися до права і правової культури. А разом з ними і до побудови дійсно правової держави.

Остапчук Владислав Андрійович,
курсант 1 курсу НАВС
Науковий керівник: Пендюра М. М.,
доцент кафедри теорії держави та
права НАВС, кандидат юридичних
наук, доцент

РОЛЬ ПРАВА ЯК ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ФЕНОМЕНА В РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ ТА СУСПІЛЬСТВА

На сьогоднішній день Україна знаходиться в період радикальних перетворень усіх сфер життя суспільства. Збереження і подальше поглиблення курсу на реформування суспільства - об'єктивно необхідна і єдина можлива умова демократичного розвитку країни, перетворення її на економічно розвинену і процвітаючу державу. Ці процеси вимагають якісних змін у системі нормативного регулювання. Соціально-нормативне регулювання, зумовлене змістом і закономірностями суспільного життя. Тим самим виступаючи як чинник свідомого і цілеспрямованого впливу на спосіб і форми життєдіяльності людей.

Реальний ефект реформування України виявляється у наявності соціальних регуляторів, які виступають у ролі інструментів узгодження суперечливих суспільних відносин, що припускає використання всіх елементів системи нормативного регулювання.

Основу життєдіяльності суспільства становлять влада і соціальні норми. Спочатку влада була суспільною і не виділялася з суспільства, а соціальне регулювання було засноване на мононормах. Сучасний стан суспільства - це державно організована влада і її інструмент - право. Водночас, за відносної самостійності, право здійснює специфічні регулятивні функції не ізольовано і відособлено, а в єдиному комплексі та тісній взаємодії з іншими соціальними регуляторами.

Теоретичною основою дослідження проблеми сутності та значення права стали праці відомих вчених. Вагомий внесок у розроблену цих проблем зробили С. Алексєєв, А. Заєць, В. Копейчиков, О. Копиленко, М. Марченко, С. Муромцев, Н. Оніщенко, П. Рабінович, Ю. Тихомиров, В. Хропанюк, Ю. Шемшученка та ін.

Право, як і держава, належить до числа не тільки найважливіших, а й найскладніших суспільних явищ. Намагаючись зрозуміти, що таке право і яка його роль у житті суспільства, ще римські юристи звертали увагу на те, що воно не вичерпується одним значенням. З розвитком суспільства і держави у людей, природно, мінялося і уявлення про право. З'явилося безліч різних правових ідей, теорій, думок. Проте початкові основи, закладені римськими юристами, особливо в такій галузі права, як цивільне, хоча і в модернізованому вигляді, але збереглися. Насамперед це стосується таких правових інститутів, як власність, спадкоємство, купівля-продаж тощо.

Багато інститутів римського права як своєрідне першоджерело постійно використовувалися і продовжують використовуватися при розробці цивільних кодексів та інших нормативно-правових актів і в інших країнах. Повною мірою зберегли свою значущість і актуальність, наприклад, положення, сформульовані давньоримськими і давньогрецькими юристами про нерозривний зв'язок права і справедливості, права і добра.

Як «регулююча норма політичного спілкування», право, як відзначав Арістотель, повинно служити «критерієм справедливості». Для того, щоб знати, що таке право, писав давньоримський юрист Ульпіан, потрібно зрозуміти, з чим, з якими явищами воно зв'язано і звідки воно походить. Потрібно пам'ятати, насамперед, що «воно одержало свою назву від justitia - правда, справедливість», що право є «мистецтво добра», «рівності і справедливості».

Право створюється на засадах культури, є її відображенням, має історичний характер. М. Бердяєв

вважав, що «правовий і політичний прогрес є не що інше, як здійснення і гарантування природного права, яке не потребує ніякої історичної санкції, оскільки це право є безпосереднім виразом морального закону, даного до будь-якого досвіду».

Право, як і держава, виникає під впливом економічних, політичних, соціальних та інших процесів. У первісних суспільствах існували звичаї чи мононорми. Під мононормою розуміли синкретизм соціальних норм, тобто єдність релігійних, моральних, правових норм.

Широкий підхід до визначення права зумовлений намаганнями фахівців підійти до розкриття його сутності як багатогранного явища, не тільки у статиці, а й динаміці, під кутом зору визначення його ефективності в процесі реалізації. Норми моралі, традиції та звичаї виступають самостійними соціальними регуляторами суспільних відносин, тісно пов'язаними з правом, але не тотожними йому, оскільки їм не властива риса загальнообов'язковості та державного примусу.

Представники близької до правової - політичної науки під правом розуміють систему встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил поведінки (норм), які виступають регулятором суспільних відносин.

Особливостями права є: засоби організації управління суспільством, додаючи діям суб'єктів узгодженості; необхідна умова розвитку сучасного суспільства; дійові засоби захисту суспільного устрою; засоби оновлення суспільства, чинники прогресу, виразник справедливості; міра (масштабу) свободи особи в соціумі; засіб утвердження етичних основ у суспільному житті, виховання населення, формування прогресивної культури.

Конкретизуючи сутність права, треба зазначити, що воно повинно слугувати інтересам справедливості, захищати природні права людини, захищаючи честь та гідність. Людство пройшло шлях розвитку від недосконалого архаїчного права до більш досконалого, що відповідає за своєю сутністю потребам справедливості, свободі особи, захисту його інтересів.

Висновок. Отже, право як категорія теорії, наповнена реальним змістом, виконує інструментальну роль для держави та суспільства. Спірним питанням про те, що є право, яку реальність воно відображає, можна по-різному осмислювати походження права, розходитися в думках щодо сутності і призначення права. Але якщо питання ставиться в практичній площині, слід шукати єдину точку відліку, єдиний погляд, одну позицію. Справді, якщо юрист-практик звертається до права для винесення правильної ухвали, якщо право дозволяє співставляти дії громадян і посадовців, якщо це загальний масштаб поведінки, то повинна бути повна визначеність хоча б в одному - до яких джерел слід звертатися, за допомогою яких норм вирішувати питання. Право втратило б свою цінність, перестало б виконувати свою роль у стабілізації і впорядкуванні суспільних зв'язків. Визначеність у розумінні права є первинним елементом порядку в суспільних відносинах, особливо в умовах трансформаційних процесів розвитку держави та суспільства

Список використаних джерел:

1. Оніщенко Н.М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: Монографія. - К.: Юридична думка, 2008. - С. 30-32.
2. Шемшученко Ю.С. Вибране. К.: Юридична думка, 2005. - С. 62.
3. Загальна теорія держави та права. Академічний курс в 2-х томах. Під ред. М.Н. Марченко. - Т. 2. Теорія права. - М.: Зерцало, 1998. - С. 1-2.
4. Хропанюк В.Н. Теорія держави та права: Хрестоматія. - М.: Інтерстиль, 1998. - С. 136
5. Теорія держави та права: Посібник для вузів / Під ред. проф. М.М. Рассолова. - М.: ЮНІТІ-ДАНА, Закон і право, 2004. - С. 164.

Паламарчук Вікторія Андріївна,
здобувач кафедри теорії держави та
права Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: Пікуля Т.О.,
доцент кафедри теорії держави та
права, НАВС кандидат юридичних
наук, доцент.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНА ТЕРИТОРІЯ»

Розуміння поняття «територія держави» почало формуватися ще в стародавній період. За античних часів держава розглядалась як громадянська община і не ототожнювалося з місцем розселення людей, які її населяли. У Стародавньому Римі була поширена ідея «imperium», за якою держава існувала там, де